

Una nota sobre la llengua de Sant Francesc d'Assís

Autor: Leandre Martí

Data de publicació: 02-10-2023

En Leandre Martí ens presenta uns apunts sobre les característiques lingüístiques d'un dels poemes més coneguts de Sant Francesc.

De tots els textos escrits per Sant Francesc d'Assís, el més explorat per raons lingüístiques és el poema conegut com a Càntic del germà Sol o, com l'anomena el seu primer biògraf Tomàs de Celano (1), Lloances de les criatures. Escrit en umbre ?llengua avui ja morta?, contaminat de llatí vulgar, ha estat explorat paraula per paraula pels exegetes, que no se saben avenir de la famosa preposició «per», que trobem fins a vuit vegades. No és umbre ni es llatí. Llavors, com traduïm aquesta preposició? ?diuen?. En anglès: for o by? En francès: pour o par? Etc.

«Laudato si', mi Signore, per sora Luna e lestelle:
in celu l'ài formate clarite et pretiose et belle.

Laudato si', mi' Signore, per frate Vento
et per aere et nubilo et sereno et onne tempo,
per lo quale, a leTue creature dà sustentamento».

Hi ha raons per pensar que el «famós “per”» podria tindre un origen provençal-català? El relat diu que Sant Francesc era fill de Pere Bernardone Morosini, ric comerciant de draps de la burgesia d'Assís. La mare fou Joana Pica, una noble de Provença, aleshores Casal de Barcelona. I Pica és cognom català(1).

A les «Homilies d'Organyà», escrites al voltant de l'any 1220, ja hi trobem la preposició «per» (imatge 1).

Encara més llum trobem en fragments del «Llibre dels jutges», traduït del llatí. El manuscrit es conserva a l'Arxiu Diocesà de la Seu d'Urgell. Segons els investigadors Jesús Alturo i Tània Alaix (UAB), es va copiar entre 1060 i 1080, curiosament a Santa Maria d'Organyà. Doncs, bé: en aquest manuscrit també temin el «famos "per"» (imatge 2).

Per tot plegat, i com diu En Sureda Blanes (3), no han faltat autors que suposessin que la primera redacció del Càntic del Sol fos en català de Provença.

Leandre Martí

NOTES

(1) Tomás de Celano, Vida Segunda; CLXI, 213.

(2) Francesc de B. Moll, Els llinatges catalans; 1982, p. 183.

(3) F. Sureda Blanes, Las Florecillas de san Francisco y el Cántico del Sol; Espasa-Calpe Madrid, 1980 p. 255, (Prenota), Cervantes virtual, versió digital.